

## Hallintovaliokunta

### Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta

#### JOHDANTO

##### *Vireilletulo*

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta (HE 143/2024 vp): Asia on saapunut hallintovaliokuntaan mietinnön antamista varten. Asia on lisäksi lähetetty perustuslakivaliokuntaan lausunnon antamista varten.

##### *Lausunto*

Asiasta on annettu seuraava lausunto:

- perustuslakivaliokunta PeVL 64/2024 vp

##### *Asiantuntijat*

Valiokunta on kuullut:

- lainsäädäntöneuvos Jutta Gras, sisäministeriö
- poliisitarkastaja Joni Länsivuori, sisäministeriö
- erityisasiantuntija Emma Rimmanen, sisäministeriö
- lainsäädäntöneuvos Yrsa Nyman, oikeusministeriö
- erityisasiantuntija Mikko Kuikka, Maahanmuuttovirasto
- johtaja Jari Kähkönen, Joutsenon vastaanottokeskus
- poliisitarkastaja Janne Lepsu, Poliisihallitus
- ylitarkastaja Heli Heikkola, suojelupoliisi
- rikoskomisario Antti Pikkarainen, Itä-Uudenmaan poliisilaitos
- käräjätuomari Tatu Koistinen, Helsingin käräjäoikeus
- hallinto-oikeustuomari Mira Kallatsa, Helsingin hallinto-oikeus
- juristi Sonja Vahtera, Lapsiasiavaltuutetun toimisto
- juristi Valpuri Tarkka, Pakolaisneuvonta ry
- asianaajaja Kari Kuusisto, Suomen Asianaajat

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- sosiaali- ja terveysministeriö
- Etelä-Karjalan käräjäoikeus
- yhdenvertaisuusvaltuutetun toimisto
- keskusrikospoliisi
- Kaakkois-Suomen poliisilaitos

## **Valiokunnan mietintö HaVM 2/2025 vp**

- Amnesty International, Suomen osasto ry
- Suomen Punainen Risti

### **HALLITUKSEN ESITYS**

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi ulkomaalaislakia.

Ehdotetut muutokset perustuvat pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman maahanmuuttopoliittisiin kirjauksiin, joilla pyritään tehostamaan laittomasti maassa oleskelevien henkilöiden maasta poistamista ja turvaamaan paremmin yleinen järjestys ja yleinen turvallisuus sekä kansallinen turvallisuus. Muutosten taustalla vaikuttaa osin myös Euroopan unionin turvapaikka- ja palauttamislainsäädäntö.

Esityksessä ehdotetaan lisättäväksi mahdollisuuksia ottaa ulkomaalainen säilöön yleisen järjestyksen ja yleisen turvallisuuden vaarantamisen vuoksi. Säilöönoton enimmäiskesto pidennettäisiin kahdestatoista kuukaudesta kahdeksantoista kuukauteen maasta poistamiseen liittyvissä tilanteissa. Lakiin lisättäisiin mahdollisuus pidentää säilöönoton enimmäiskesto ennen maasta poistamispäätöksen tekemistä kuudesta kuukaudesta kahteentoista kuukauteen yleiseen järjestykseen ja yleiseen turvallisuuteen sekä kansalliseen turvallisuuteen liittyvissä tilanteissa.

Maahantulokieltoa koskeva sääntely uudistettaisiin. Keskeisimmät maahantulokieltoa koskevaan sääntelyyn ehdotettavat muutokset koskevat kokonaisharkinnan rajoittamista joiltakin osin maahantulokieltoa määrättäessä, maahantulokiellon pituutta sekä viranomaisten toimivaltaan liittyviä kysymyksiä. Lisäksi lakiin esitetään lisättäväksi säännökset pysyvän oleskeluluvan peruuttamisesta ja maahantulokiellon määräämisestä Suomen ulkopuolella oleskelevalle henkilölle, joka vaarantaa yleistä järjestystä tai yleistä turvallisuutta taikka kansallista turvallisuutta.

Ehdotetulla lailla täydennettäisiin Euroopan unionin paluudirektiivin kansallista täytäntöönpanoa sisällyttämällä lakiin eräitä tiukennuksia hallitusohjelmassa edellytetyllä tavalla. Lakiin lisättäisiin esimerkiksi säännökset mahdollisuudesta poiketa tietyistä säilöönottoa koskevista säännöksistä paluudirektiivissä tarkoitetuissa hätätilanteissa. Lisäksi lakiin tehtäisiin joitakin teknisiä tarkistuksia.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

### **VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT**

#### *Yleistä*

Hallituksen esityksessä ehdotetaan hallitusohjelmaan perustuen muutoksia erityisesti ulkomaalaislain (301/2004) säilöönottoa ja maahantulokieltoa koskevaan sääntelyyn. Ehdotetuilla muutoksilla myös täydennetään osaltaan EU:n paluudirektiivin<sup>1</sup> ja vastaanottodirektiivin<sup>2</sup> täytäntöönpanoa. Ehdotetuilla muutoksilla ennakoidaan myös tulevia paluuta koskevan EU-sääntelyn muutoksia.

## Valiokunnan mietintö HaVM 2/2025 vp

Ulkomaalaislakiin ehdotetaan lisättäväksi kaksi uutta yleisen järjestyksen ja yleisen turvallisuuden varmistamiseen tähtäävää säilöönottoperustetta. Lisäksi laissa jo olevaa pakenemisen vaaran käsitettä täsmennetään ja sen yhteyttä säilöönoton edellytyksiin vahvistetaan. Säilöönoton enimmäiskestoaikaa pidennetään paluudirektiivin mahdollistamin tavoin 18 kuukauteen. Lakiin lisätään mahdollisuus pidentää säilöönottoaikaa myös kansallisen turvallisuuden taikka yleisen järjestyksen tai yleisen turvallisuuden vaarantuessa ennen maastapoistamispäätöksen tekemistä. Nämä muutokset merkitsevät säilöönottoa koskevan sääntelyn tiukentamista. Säilöönoton osalta ehdotetaan myös uutta sääntelyä, jolla voidaan varautua paremmin tavanomaista suurempiin palautettavien määrään poikkeuksellisissa tilanteissa.

Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uudet säännökset laittoman oleskelun määritelmästä ja yhteistyövelvoitteesta maastapoistamismenettelyn kaikissa vaiheissa. Maahantulokiellon määräämistä pyritään tehostamaan tekemällä siitä nykyistä velvoittavampaa tilanteissa, joissa henkilölle ei ole annettu vapaaehtoisen paluun aikaa tai hän ei ole poistunut maasta vapaaehtoisen paluun ajan kuluessa. Näissä tilanteissa harkinta rajataan koskemaan ainoastaan lapsen etua ja perhe-elämän suojaa.

Lakiin ehdotetaan lisättäväksi mahdollisuus määrätä kolmannen maan kansalaiselle määräaikainen maahantulokiello enintään 15 vuodeksi. Lakia ehdotetaan muutettavaksi myös siten, että toistaiseksi voimassa oleva maahantulokiello voidaan määrätä edellyttämättä rangaistukseen tuomitsemista, jos ulkomaalaisen katsotaan muodostavan vakavan uhkan kansalliselle turvallisuudelle. Lisäksi lakiin ehdotetaan lisättäväksi säännökset oleskeluluvan peruuttamisesta ja maahantulokiellon määräämisestä Suomen ulkopuolella olevalle henkilölle.

Hallintovaliokunta on useissa yhteyksissä korostanut tehokkaan palautusjärjestelmän merkitystä muuttoliikkeen hallinnassa. Valiokunta pitääkin tärkeänä, että ehdotetuilla muutoksilla pyritään säilöönoton tehokkaampaan käyttöön maassa laittomasti oleskelevien henkilöiden palautusten tehostamiseksi. Niillä myös edistetään yleisen järjestyksen ja yleisen turvallisuuden sekä kansallisen turvallisuuden turvaamista yhteiskunnassa. Samalla viranomaisille annetaan nykyistä paremmat mahdollisuudet ehkäistä ja torjua laitonta maahantuloa ja maassa oleskelua.

Perustuslakivaliokunnan lausunnon (PeVL 64/2024 vp) mukaan lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä vain, jos valiokunnan sen 123 b §:stä tekemä valtiosääntöoikeudellinen huomautus otetaan asianmukaisesti huomioon. Hallintovaliokunta käsittelee perustuslakivaliokunnan huomioita jäljempänä.

Hallintovaliokunta pitää ehdotettuja muutoksia ulkomaalaislakiin perusteltuina. Valiokunta korostaa palautusten tehostamisen näkökulmasta etenkin nimenomaista velvoitetta tehdä yhteistyötä toimivaltaisten viranomaisten kanssa ja pakenemisen vaaraa koskevan sääntelyn selkeyttämisestä. Hallintovaliokunta puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä tästä mietinnöstä ilmenevin huomautuksin ja muutosehdotuksin.

- 
- 1 Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2008/115/EY jäsenvaltioissa sovellettavista yhteisistä vaatimuksista ja menettelyistä laittomasti oleskelevien kolmansien maiden kansalaisten palauttamiseksi
  - 2 Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2013/33/EU kansainvälistä suojelua hakevien henkilöiden vastaanottoa jäsenvaltioissa koskevista vaatimuksista (uudelleenlaadittu)

## Valiokunnan mietintö HaVM 2/2025 vp

### *Säilöön ottamisen edellytykset*

Ulkomaalaisen säilöönottoa koskevat säännökset sisältyvät ulkomaalaislain 7 lukuun. Voimassa olevassa sääntelyssä korostetaan yksilöllistä arviointia ja säilöönoton viimesijaisuutta suhteessa muihin laissa säädettyihin lievempiin turvaamistoihin. Ulkomaalaisen säilöön ottaminen edellyttää lain 117 a §:ssä säädetyn turvaamistoimen määräämisen yleisen edellytyksen ja 121 §:ssä säädetyn säilöön ottamisen erityisen edellytyksen samanaikaista täyttymistä. Valiokunta toteaa, että näihin säilöön ottamisen perusedellytyksiin ei ehdoteta muutoksia.

Ulkomaalaislain 121 §:n 1 momentin 6 kohdassa säädetään jo nykyisin ulkomaalaisen säilöön ottamisesta sillä perusteella, että hän muodostaa uhkan kansalliselle turvallisuudelle. Mainittuun kohtaan ehdotetaan lisättäväksi mahdollisuus ottaa henkilö säilöön yleisen järjestyksen ja yleisen turvallisuuden vaarantamisen perusteella. Ehdotetun säännöksen tavoitteena on antaa viranomaisille nykyistä paremmat mahdollisuudet toimia esimerkiksi silloin, kun tiedetään, että Suomeen saapuu turvapaikanhakijoina yhteiskunnalle tai muille ihmisille vaarallisia henkilöitä, jotka eivät välttämättä täytä suppeassa merkityksessä kansallisen turvallisuuden vaarantamisen edellytystä. Nämä henkilöt voivat olla esimerkiksi muualla rikoksiin syyllistyneitä, vankilasta vapautuneita tai rikollisjärjestöihin kuuluvia. On myös mahdollista, että maahantulon välineellistämistilanteissa Suomeen ohjataan tarkoituksella yhteiskunnan turvallisuudelle vaarallisia henkilöitä.

Perustuslakivaliokunnan lausunnosta ilmenee, että yleiseen järjestykseen ja yleiseen turvallisuuteen kohdistuva uhka ovat sinänsä hyväksyttäviä ja myös painavan yhteiskunnallisen tarpeen vaatimuksen täyttäviä perusteita vapaudenmenetykselle. Perustuslakivaliokunta pitää kuitenkin 121 §:n 1 momentin 6 kohtaan lisättäväksi ehdotettua sääntelyä varsin väljänä. Hallintovaliokunnan on syytä tarkastella mahdollisuuksia sääntelyn täsmentämiselle, vaikka otetaan huomioon se, että säännöstä sovelletaan virkavastuulla ja yksilöllisen harkinnan perusteella.

Hallintovaliokunta toteaa, että käsitettä *"yleinen järjestys ja turvallisuus"* käytetään useissa ulkomaalaislain maahantulon edellytyksiä, oleskeluvan epäämistä, nopeutetun turvapaikkamenettelyn käyttämistä ja maastapoistamispäätösten täytäntöönpanokelpoisuutta koskevissa säännöksissä. Valiokunta viittaa hallituksen esityksen perusteluihin (s. 81), joissa selostetaan Euroopan unionin tuomioistuimen ratkaisukäytäntöä käsitteiden *"yleinen järjestys"* ja *"yleinen turvallisuus"* osalta. Nämä käsitteet saavat sisältönsä EU-lainsäädännön ja sitä koskevan oikeuskäytännön kautta, joka kehittyy koko ajan. Hallintovaliokunta ei pidä tarpeellisena niiden määrittelyä tarkemmin lain tasolla.

Mahdollisuus ottaa ulkomaalainen säilöön yleisen järjestyksen tai yleisen turvallisuuden vaarantamisen perusteella voi saadun selvityksen mukaan koskea sekä tilanteita, joissa oleskeluoikeuden perusteita vasta selvitetään, että tilanteita, joissa ulkomaalaista ollaan poistamassa maasta. Jälkimmäisessä tapauksessa tukeudutaan mahdollisuuteen poiketa paluudirektiivin soveltamisalasta. Asiasta on tarkoitus ilmoittaa komissiolle samalla, kun direktiivin täytäntöönpanosta notifioidaan. Valiokunta toteaa, että myös jatkossa on tarkoitus soveltaa yleisen järjestyksen ja turvallisuuden turvaamisessa ensisijaisesti poliisilain, esitutkintalain ja pakkokeinolain mukaista sääntelyä. Uudenlaisiin riskeihin on kuitenkin syytä varautua.

## Valiokunnan mietintö HaVM 2/2025 vp

Ulkomaalaislain 121 §:n 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi myös uusi 8 kohta, jossa säädetään mahdollisuudesta ottaa kansainvälistä suojelua hakenut ulkomaalainen säilöön, jos hän on käyttäytymisellään aiheuttanut vastaanottokeskuksessa tai sen välittömässä läheisyydessä huomattavaa tai toistuvaa häiriötä yleiselle järjestykselle taikka osoittanut olevansa vaaraksi muiden turvallisuudelle. Lisäksi edellytetään, että poliisilain 2 luvun 10 §:n mukaiset toimet eli henkilön paikalta poistaminen tai säilöön ottaminen enintään 24 tunniksi ovat osoittautuneet riittämättömiksi.

Valiokunta pitää tärkeänä, että häiriökäyttäytymiseen vastaanottokeskuksessa tai sen välittömässä läheisyydessä voidaan puuttua myös ottamalla henkilö ulkomaalaislain nojalla säilöön. Sääntelyllä pyritään varautumaan esimerkiksi sellaisiin organisoituihin häiriötilanteisiin, joita esiintyi vastaanottokeskuksissa vuosina 2015—2016, kun Suomeen saapui tavanomaista suurempi määrä turvapaikanhakijoita. Kyse voi olla myös yksittäisen vastaanottokeskuksen asukkaan aggressiivisesta ja väkivaltaisesta käyttäytymisestä, joka vaarantaa muiden asukkaiden turvallisuuden.

Valiokunta pitää erittäin tärkeänä, että ulkomaalaislain 121 a §:n pakenemisen vaaraa koskevaa sääntelyä selkeytetään. Hallintovaliokunta on esimerkiksi ns. rajamenettelyn käyttöönottoa koskevia ulkomaalaislain muutoksia käsitellessään todennut voimassa olevan sääntelyn osoittautuneen käytännön soveltamisen kannalta ongelmalliseksi (HaVM 10/2024 vp — HE 30/2024 vp). Valiokunnan saaman selvityksen mukaan ehdotettu sääntely parantaa toimivaltaisten viranomaisten mahdollisuuksia arvioida pakenemisen vaaran olemassaoloa ja tehostaa viranomaisten toimintaa. Pakenemisen vaaran arviointiperusteiden täsmentämisen arvioidaan lisäävän säilöönnottojen vuosittaista määrää enintään 25 prosentilla. Valiokunta kiinnittää tässä yhteydessä huomiota siihen, että säilöönottoyksiköiden kapasiteetti on Suomessa varsin pieni (Joutseno 69 paikkaa, Helsinki 40 paikkaa) ja etenkin Helsingin säilöönottoyksikkö on usein täynnä. Valiokunta kiirehtii toimenpiteitä säilöönottokapasiteetin lisäämiseksi.

### *Säilöönoton enimmäiskesto*

Säilöön otettu ulkomaalainen on voimassa olevan ulkomaalaislain 127 §:n mukaan päästettävä vapaaksi viimeistään kuuden kuukauden kuluttua säilöönottopäätöksestä. Säilöönottoa voidaan jatkaa tämän jälkeen vielä kuudella kuukaudella laissa määritellyissä maasta poistamiseen liittyvissä tilanteissa. Esityksessä ehdotetaan, että jatkossa säilöönottoaikaa voidaan näissä tilanteissa jatkaa 12 kuukaudella. Säilöönoton enimmäiskesto voi näin ollen olla yhteensä 18 kuukautta, mikä vastaa paluudirektiivissä säädettyä enimmäisaikaa. Edellytyksenä säilöönoton jatkamiselle kuitenkin on, että kohtuullinen mahdollisuus panna maasta poistaminen täytäntöön on edelleen olemassa.

Lakiin ehdotetaan lisättäväksi mahdollisuus pidentää säilöönoton enimmäiskestoja jo ennen maastapoistamispäätöksen tekemistä kuudesta kuukaudesta 12 kuukauteen yleiseen järjestykseen ja yleiseen turvallisuuteen sekä kansalliseen turvallisuuteen liittyvissä tilanteissa. Tällä on tarkoitus mahdollistaa kansallista turvallisuutta ja muiden turvallisuutta vaarantavan henkilön pitäminen säilössä myös tilanteissa, jossa hänen maasta poistamisensa valmistelut eivät vielä ole käynnistyneet. Lisäksi varaudutaan tilanteisiin, joissa palautettavat henkilöt eivät tee minkäänlaista yhteistyötä viranomaisten kanssa ja joissa maasta ollaan poistamassa esimerkiksi terroristimirikokseen syyllistynyttä henkilöä, jonka maasta poistaminen viivästyy esimerkiksi sen vuoksi, että asiakirjojen hankinta hänen kotimaastaan kestää pitkään.

## Valiokunnan mietintö HaVM 2/2025 vp

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenee, että säilöönoton keskimääräinen pituus on Helsingin säilöönottoyksikössä vuosina 2020—2023 ollut noin 12—15 vuorokautta ja Joutsenon säilöönottoyksikössä noin 46—54 vuorokautta. Ulkomaalaislain säännösten sallimat pidemmät säilöönottoajat ovat harvinaisia. Yksittäisissä tilanteissa voi kuitenkin olla tarve jatkaa säilöönottoa 12 kuukautta pidemmäksi ajaksi. Tällöin kyse on lähinnä sellaisista ulkomaalaisista, jotka eivät ole valmiita minkäänlaiseen yhteistyöhön palautukseen liittyen.

Kansainväliset velvoitteet edellyttävät, että lapsen säilöönotto on mahdollisimman lyhytkestois- ta. Voimassa olevassa laissa ei ole erillistä säännöstä huoltajansa kanssa säilöön otettavan lapsen säilöönoton enimmäiskestosta. Ulkomaalaislain 122 §:ään ehdotetaan lisättäväksi uusi säännös, joka koskee huoltajansa kanssa säilöön otettavan lapsen säilöönoton enimmäiskestoa. Säilöön- onton enimmäiskesto voi olla enintään kolme kuukautta, jota maasta poistamiseen liittyvissä tilan- teissa voidaan jatkaa enintään toisella kolmella kuukaudella. Ilman huoltajaa olevan lapsen osal- ta laissa on jo säädetty erillisestä lyhyestä säilöönottoajasta. Valiokunta tähdentää, että lapsia ote- taan Suomessa säilöön erittäin harvoin ja tällöinkin vain lyhyeksi aikaa.

Hallintovaliokunta toteaa, että säilöönoton kestoa rajataan lainsäädännössä monin eri tavoin. Säi- löönottoa koskevat asiat ovat tarkan tuomioistuINVALVONNAN alaisia. Säilöön otetun oikeusturvan toteutuminen varmistetaan sillä, että säilöön ottamista koskeva asia on aina saatettava viipymättä käräjäoikeuden käsiteltäväksi. Voimassa olevassa laissa edellytetään, että asiaa käsittelevän vi- ranomaisen on määrättävä säilöön otettu päästettävä vapaaksi heti, kun edellytyksiä säilössä pi- tämiseksi ei enää ole. Lisäksi lakiin ehdotetaan nyt säännöstä, jonka mukaan käräjäoikeuden tulee viran puolesta tarkastella säilöön ottamista uudelleen kolmen kuukauden välein, jos asiaa ei ole käsitelty säilöön otetun pyynnöstä jo ennen sitä.

### *Paluudirektiivissä tarkoitettu hätätilanne*

Ulkomaalaislain 123 b §:ssä ehdotetaan säädettäväksi mahdollisuudesta poiketa hätätilanteessa säilöön otetun ulkomaalaisen sijoittamisesta ja tuomioistuinkäsittelystä säädetyistä. Ehdotettu sääntely perustuu paluudirektiivin 18 artiklaan, jonka mukaan jäsenvaltio voi hätätilanteessa poi- keta tietyistä direktiivin säännöksistä. Pykälän soveltaminen edellyttää ehdotuksen mukaan sisä- ministeriön päätöstä sen käyttöön ottamisesta ja ilmoitusta komissiolle poikkeuksellisiin toimen- piteisiin turvautumisesta.

Poikkeustilanne voi perustelujen mukaan syntyä, jos laittomia maahanmuuttajia saapuu äkillises- ti suuria määriä, jolloin myös palautettavien ulkomaalaisten määrä voi kasvaa nopeasti, mikä ai- heuttaa odottamattoman suuria rasitteita säilöönottoyksiköiden tiloille tai hallinto- tai oikeusvi- ranomaisen henkilöstölle. Poikkeuksellisen suuren palautettavien määrän arviointi tehdään suh- teessa kulloiseenkin säilöönottokapasiteettiin.

Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan kiinnittänyt huomiota siihen, että säännös mahdollistaa poikkeamisen laissa normaalisti noudatettavasta yksilön oikeussuojan kannalta merkityksellises- tä ulkomaalaislain käsittelyaikoja koskevasta sääntelystä, jota ei voida pitää yksin operatiivisena sääntelynä. Tältä osin poikkeamismahdollisuus on perustuslakivaliokunnan mielestä sillä tavoin laajakantoinen ja periaatteellisesti tärkeä asia, ettei siitä voida perustuslain 67 §:stä johtuvista syistä uskoa ministeriölle. Sääntelyä on muutettava siten, että tällainen päätöksenteko säädetään

## Valiokunnan mietintö HaVM 2/2025 vp

valtioneuvoston yleisistunnon tehtäväksi. Tällainen muutos on edellytyksenä lakiehdotuksen käsittelemiselle tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä.

Hallintovaliokunta ehdottaa yksityiskohtaisista perusteluista ilmenevin tavoin perustuslakivaliokunnan valtiosääntöoikeudellisen huomion huomioon ottamiseksi 123 b §:n 2 momentin muuttamista niin, että päätöksen asiassa tekee sisäministeriön asemesta valtioneuvoston yleisistunto.

### *Maahantulokielto*

Ulkomaalaislain maahantulokieltoa koskevaa sääntelyä ehdotetaan muutettavaksi rakenteellisesti jakamalla sääntely eri pykäliin. Ehdotetun 150 §:n mukaan tietyissä maahantulokiellon määräämistilanteissa ei jatkossa sovelleta lain 146 §:n mukaista kokonaisharkintaa. Tämä koskee maahantulokiellon määräämistä tilanteissa, jossa vapaaehtoisen paluun aikaa ei ole annettu tai sitä ei ole noudatettu. Sääntely liittyy paluudirektiivin lähtökohtaiseen velvollisuuteen määrätä maahantulokielto tällaisissa tilanteissa. Maahantulokielto voidaan kuitenkin näissäkkin tilanteissa jättää yksittäistapauksessa määräämättä, jos lapsen etu tai perhe-elämän suoja sitä edellyttää. Säännöksessä otetaan näin ollen huomioon direktiiviin sisältyvä mahdollisuus jättää maahantulokielto määräämättä yksittäistapauksissa humanitaarisista syistä. Ehdotettuun 150 c §:ään sisältyy nykyisen lain mukainen mahdollisuus maahantulokiellon peruuttamiseen.

Voimassa olevan lain mukaan kolmannen maan kansalaiselle voidaan määrätä joko enintään viiden vuoden määräaikainen tai toistaiseksi voimassa oleva maahantulokielto. Ehdotetun 150 b §:n 1 momentin mukaan voidaan määrätä enintään 15 vuotta voimassa oleva maahantulokielto, jos ulkomaalaisen katsotaan vaarantavan yleistä järjestystä tai yleistä turvallisuutta taikka kansallista turvallisuutta. Myös maahantulokiellon alkamisajankohtaa koskevaa sääntelyä täsmennetään EU-tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaisesti.

Maahantulokielto voidaan ehdotetun 150 a §:n määrätä ja oleskelulupa 58 §:n 7 momentin peruuttaa tietyin edellytyksin myös, kun henkilö oleskelee muualla kuin Suomessa. Ehdotettu sääntely liittyy tilanteisiin, joissa on tarve estää sellaisten ulkomailla oleskelevien ulkomaalaisten pääsy Suomeen tai muualle Schengen-alueelle, jotka muodostavat uhkan yleiselle järjestykselle tai yleiselle turvallisuudelle taikka kansalliselle turvallisuudelle. Tarkoituksena on välttää tilanne, jossa henkilö tulee ensin päästää takaisin Suomeen ja voidaan vasta sen jälkeen karkottaa maasta.

### *Laillinen oleskelu*

Valiokunta pitää perusteltuna, että ulkomaalaislakiin lisätään paluudirektiivin mukainen laitton oleskelun määritelmä (3 §:n 27 kohta). Samalla täsmennetään 40 §:n 3 momentin säännöstä oikeudesta oleskella laillisesti maassa hakemuksen käsittelyn ajan. Suomessa oleskelulupaa hakeneen ulkomaalaisen oleskelu maassa hakemuksen käsittelyaikana on laillista, jos hän on oleskellut maassa laillisesti jättäessään hakemuksen.

Perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan ehdotetun 40 §:n 3 momentin sanamuoto jättää josain määrin epäselväksi sen, voidaanko ulkomaalaisen oleskelun katsoa olevan laitonta myös, jos hänen oleskelulupahakemuksensa on hyväksytty. Koska tämä ei perustuslakivaliokunnan käsi-

## Valiokunnan mietintö HaVM 2/2025 vp

tyksen mukaan kuitenkin ole ehdotetun sääntelyn tarkoituksena, on hallintovaliokunnan syytä arvioida mahdollisuuksia täsmentää sääntelyä ja erityisesti sen suhdetta ulkomaalaislain 40 §:n 1 momentissa säädettyyn. Hallintovaliokunta toteaa, että ulkomaalaislain 40 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan laillista oleskelua on Suomen viranomaisen myöntämällä oleskeluluvalla tapahtuvana oleskelu. Näin ollen, jos henkilön oleskelulupahakemus hyväksytään, tämä oleskelee maassa laillisesti. Hallintovaliokunnan käsityksen mukaan sääntelyn täsmentämiselle ei tältä osin ole tarvetta.

### VALIOKUNNAN YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

**117 a §. Turvaamistoimien määräämisen yleiset edellytykset.** Ulkomaalaislain 7 luvussa tarkoitettujen turvaamistoimien määrää pääsääntöisesti poliisi tai rajatarkastusviranomainen. Myös Maahanmuuttovirasto voi ehdotetun pykälän 2 momentin mukaan määrätä ilmoittautumisvelvollisuutta (118 §) ja asumisvelvollisuutta (120 a §) koskevan turvaamistoimen. Turvaamistoimen Maahanmuuttovirastossa määrää ehdotetun säännöksen mukaan ylijohtaja tai Maahanmuuttoviraston työjärjestyksessä määrätty esihenkilötehtävissä toimiva viraston virkamies. Valiokunta ehdottaa saamansa selvityksen perusteella pykälän 2 momentin muuttamista niin, että turvaamistoimen voisi määrätä ylijohtajan tai esihenkilötehtävissä toimivan viraston virkamiehen lisäksi myös työjärjestyksessä määrätty vaativuudeltaan esihenkilötehtäviä vastaavissa tehtävissä toimiva viraston virkamies. Valiokunnan ehdottama muotoilu lisäisi jonkin verran säännöksen joustavuutta. Toimivalta turvaamistoimen määräämiseen olisi kuitenkin riittävän täsmällisesti määritelty.

**121 a §. Pakenemisen vaara.** Pakenemisen vaaraa koskeva ulkomaalaislain 121 a § ehdotetaan laadittavaksi kokonaan uudelleen. Tarkoituksena on kirjata auki nykyistä selkeämmin paluudirektiivin 3 artiklan 7 kohdassa edellytetyt objektiiviset perusteet pakenemisen vaaran arvioimiselle. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi yksityiskohtaisesti pakenemisen vaaran arviointikriteereistä. Säännöksessä ehdotetut pakenemisen vaaraa osoittavat seikat perustuvat komission paluukäsikirjaan ja komission ehdotukseen uudeksi paluudirektiiviksi. Valiokunta on edellä yleisperusteluissa todennut, että nykyisen sääntelyn soveltaminen on koettu ongelmalliseksi.

Valiokunta pitää ehdotettua pakenemisen vaaraa koskevaa sääntelyä perusteltuna. Valiokunta ehdottaa täsmennystä 2 momentin sanamuotoon. Pykälän säännöskohtaisista perusteluista ilmenee, että 2 momentin mukaiset seikat ovat painavampia ja vahvempia yksittäisiä perusteita säilöön-oton edellytysten täyttymiselle kuin 3 momentissa mainitut perusteet. Perustelujen mukaan 2 momentissa lueteltujen seikkojen perusteella syntyy yleisesti vahva oletus pakenemisen vaaran olemassaolosta ja näyttötaakka oletuksen kumoamiseksi on ulkomaalaisella. Tämä ilmenee valiokunnan ehdottamassa muotoilussa ehdotettua selkeämmin suoraan säännöksestä.

**123 b §. Säilöön otetun ulkomaalaisen sijoittaminen ja tuomioistuinkäsittely paluudirektiivissä tarkoitetussa hätätilanteessa.** Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi mahdollisuudesta poiketa paluudirektiivissä tarkoitetuissa hätätilanteissa säilöön otetun ulkomaalaisen sijoittamisesta ja tuomioistuinkäsittelystä säädetyistä. Jos kyseessä on tällainen hätätilanne, jossa poikkeuksellisen suuri määrä palautettavia aiheuttaa säilöönottoyksiköiden tiloille tai toimivaltaisille viranomaisille odottamattoman suuria vaikeuksia, voidaan ehdotetun pykälän 1 momentin mukaan

## Valiokunnan mietintö HaVM 2/2025 vp

olla noudattamatta muun muassa tuomioistuinkäsittelylle säädettyjä käsittelyaikoja. Pykälän 1 momentissa tarkoitetuista poikkeuksista päättää ehdotetun 2 momentin mukaan sisäministeriö. Pykälän soveltaminen edellyttäisi siis sisäministeriön päätöstä sen käyttöön ottamisesta ja myös ilmoitusta komissiolle poikkeuksellisiin toimenpiteisiin turvautumisesta. Perustelujen mukaan asiasta ehdotetaan päätettävän ministeriön tasolla, koska kyse olisi operatiivisesta kiireellistä päätöksentekoa edellyttävästä tilanteesta.

Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan todennut, että sääntelyä on muutettava siten, että päätöksenteko säädetään valtioneuvoston yleisistunnon tehtäväksi. Tällainen muutos on edellytyksenä lakiehdotuksen käsittelemiselle tavallisen lain säätämisjärjestyksessä.

Hallintovaliokunta ehdottaa perustuslakivaliokunnan valtiosääntöisen huomautuksen huomioon ottamiseksi pykälän 2 momenttia muutettavaksi niin, että valtioneuvosto päättää yleisistunnossa 1 momentissa tarkoitetuista poikkeuksista.

**150 a §. Maahantulokiellon määrääminen muualla kuin Suomessa oleskelevalle ulkomaalaiselle.** Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi mahdollisuudesta määrätä maahantulokiello erillisellä päätöksellä sellaiselle ulkomaalaiselle, joka on rikoksesta epäiltynä tai tuomittuna päässyt poistumaan Suomesta ennen kuin häntä koskeva maastapoistamismenettely on saatu päätökseen ja siten välttänyt maahantulokiellon määräämisen.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisissa on tuotu esiin tarve täsmentää säännöstä niin, että se kattaa myös tilanteet, joissa henkilön on todettu syyllistyneen rikokseen, mutta hänet on jätetty siitä tuomitsematta rikoslain 3 luvun 4 §:n nojalla. Lisäksi on tarpeen ottaa huomioon tilanteet, joissa henkilön katsotaan voivan vaarantaa kansallista turvallisuutta. Hallintovaliokunta ehdottaa edellä todettu huomioon ottaen pykälän 2 momentin muuttamista seuraavasti: *"Maahantulokiello voidaan määrätä erillisellä päätöksellä, jos ulkomaalainen, joka on epäiltynä rikoksesta tai jonka on todettu syyllistyneen rikokseen taikka joka vaarantaa kansallista turvallisuutta, on välttänyt maahantulokiellon määräämisen poistumalla Suomesta ennen kuin häntä koskeva maastapoistamismenettely on päättynyt."*

**Johtolause.** Valiokunta on tehnyt johtolauseeseen teknisiä korjauksia.

## VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Hallintovaliokunnan päätösehdotus:

*Eduskunta hyväksyy muutettuna hallituksen esitykseen HE 143/2024 vp sisältyvän lakiehdotuksen. (Valiokunnan muutosehdotukset)*

*Valiokunnan muutosehdotukset*

## Laki

### ulkomaalaislain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

*muutetaan* ulkomaalaislain (301/2004) 3 §:n 26 kohta, 40 §:n 3 momentti, 117 a, 121 ja 121 a §, 122 §:n 2 momentti, 127 §, 128 §:n 2 momentti, 144 §, 146 §:n 2 momentti, 148 §:n 2 momentti, 150 ja 151 §, 152 §:n 2 momentti ja 171 §:n 3 momentti,

sellaisina kuin niistä ovat 3 §:n 26 kohta laissa 225/2024, 117 a § laeissa 813/2015 ja 49/2017, 121 § laeissa 813/2015 ja 426/2024, 121 a § laissa 49/2017, 122 §:n 2 momentti laissa 813/2015, 127 § osaksi laissa 195/2011, 128 §:n 2 momentti laissa 646/2016, 150 § ja 152 §:n 2 momentti laissa 1214/2013, 151 § laeissa 1214/2013, 1022/2018 ja 1206/2022 ja 171 §:n 3 momentti laissa 973/2007, sekä

*lisätään* 3 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laeissa 619/2006, 358/2007, 323/2009, 631/2011, 1338/2011, 668/2013, 1218/2013, 332/2016, 501/2016, 121/2022, 1206/2022, 216/2023, 389/2023 ja 225/2024, siitä lailla 225/2024 kumotun 27 kohdan tilalle uusi 27 kohta, 40 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laeissa 449/2012, 121/2022, 1206/2022 ja 487/2024, uusi 4 ja 5 momentti, 58 §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 668/2013 ja 472/2024, uusi 7 ja 8 momentti, lakiin uusi 123 b, 145 a ja 150 a–150 c § seuraavasti:

#### 3 §

#### *Määritelmät*

Tässä laissa tarkoitetaan:

---

26) *EU:n sinisellä kortilla* Euroopan unionin jäsenvaltion kolmannen maan kansalaiselle myöntämää kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä korkeaa osaamistasoa vaativaa työtä varten sekä neuvoston direktiivin 2009/50/EY kumoamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä (EU) 2021/1883, jäljempänä *erityisosajadirektiivi*, tarkoitettua oleskelulupaa, joka oikeuttaa oleskeluun ja työntekoon jäsenvaltion alueella;

27) *laittomalla oleskelulla* sellaisen kolmannen maan kansalaisen maassa oleskelua, joka ei täytä tai ei enää täytä Schengenin rajasäännöstössä säädettyjä maahantulon edellytyksiä tai tässä laissa säädettyjä maahantulon tai maassa oleskelun edellytyksiä.

## Valiokunnan mietintö HaVM 2/2025 vp

### 40 §

#### *Oleskeluoikeus*

---

Ulkomaalainen, joka jättäessään oleskelulupahakemuksen oleskelee maassa laillisesti 1 momentissa säädetyn mukaisesti, saa laillisesti oleskella maassa, kunnes kyseiseen hakemukseen on tehty päätös.

Kansainvälistä suojelua hakeva saa laillisesti oleskella maassa, kunnes hakemukseen on tehty päätös, jollei 201 §:n 7–9 momentista muuta johdu.

Ulkomaalaisen oikeudesta oleskella maassa maastapoistamispäätöksen jälkeen säädetään 13 luvussa.

### 58 §

#### *Oleskeluluvan peruuttaminen*

---

Muualla kuin Suomessa oleskelevan ulkomaalaisen määräaikainen tai pysyvä oleskelulupa peruutetaan, jos hänet voitaisiin karkottaa maasta 149 §:n 1 momentin 2–4 kohdassa säädetyn perusteella. Muualla kuin Suomessa oleskelevan pitkään oleskelleen kolmannen maan kansalaisen EU-oleskelulupa peruutetaan, jos hänet voitaisiin karkottaa maasta 149 §:n 4 momentissa säädetyn perusteella.

Määräaikainen tai pysyvä oleskelulupa peruutetaan, jos henkilön pakolaisasema on lakkautettu 107 §:n 1 momentin 6–8 kohdassa säädetyn perusteella tai toissijainen suojeluasema on lakkautettu 107 §:n 3 momentissa säädetyn perusteella. Pitkään oleskelleen kolmannen maan kansalaisen EU-oleskelulupa peruutetaan, jos henkilön pakolaisasema on lakkautettu 107 §:n 1 momentin 6 kohdassa säädetyn perusteella tai toissijainen suojeluasema on lakkautettu 107 §:n 3 momentissa säädetyn perusteella.

### 117 a §

#### *Turvaamistoimien määräämisen yleiset edellytykset*

Ulkomaalaiseen voidaan kohdistaa 118–120, 120 a, 120 b, 121 ja 122 §:ssä tarkoitettu turvaamistoimi, jos se on välttämätöntä ja oikeasuhtaista:

1) hänen maahantulonsa tai maassa oleskelunsa edellytysten selvittämiseksi taikka hänen jättämänsä kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen perusteiden määrittämiseksi; taikka

2) hänen maasta poistamistaan koskevan päätöksen valmistelemiseksi tai täytäntöönpanon turvaamiseksi taikka muutoin maasta poistumisen valvomiseksi.

Tässä luvussa tarkoitetun turvaamistoimen määrää poliisi tai rajatarkastusviranomainen. Myös Maahanmuuttovirasto voi määrätä 118 ja 120 a §:ssä tarkoitetun turvaamistoimen. Turvaamistoimen määrää Maahanmuuttoviraston ylijohtaja tai Maahanmuuttoviraston työjärjestyksessä määrätty esihenkilötehtävissä **taikka vaativuudeltaan vastaavissa tehtävissä** toimiva viraston virkamies. Ulkomaalaiselle, johon turvaamistoimi kohdistetaan, on ilmoitettava turvaamistoimen peruste.

## Valiokunnan mietintö HaVM 2/2025 vp

Jollei jäljempänä toisin säädetä, turvaamistoimi on voimassa kunnes maahantulon tai maassa oleskelun edellytykset on selvitetty taikka kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen perusteet on määritetty, maasta poistamista koskeva päätös on pantu täytäntöön taikka asian käsittely on muutoin päättynyt. Turvaamistoimi on kuitenkin heti määrättävä päättyväksi, jos se ei ole enää välttämätön päätöksenteon tai täytäntöönpanon turvaamiseksi.

### 121 §

#### *Säilöön ottamisen edellytykset*

Jos 118–120 ja 120 a §:ssä tarkoitetut turvaamistoimet eivät ole riittäviä, ulkomaalainen voidaan yksilöllisen arvioinnin perusteella ottaa säilöön, jos:

1) hänen henkilökohtaiset olosuhteensa tai muut olosuhteet huomioon ottaen on perusteltua aiheuttaa olettaa, että on olemassa vaara, että hän pakenee taikka välttelee tai muulla tavalla vaikeuttaa huomattavasti itseään koskevaa päätöksentekoa tai maasta poistamistaan koskevan päätöksen täytäntöönpanoa;

2) säilöönotto on tarpeellinen hänen henkilöllisyytensä selvittämiseksi;

3) hän on syylistynyt tai hänen epäillään syylistyneen rikokseen ja säilöönotto on tarpeellinen maastapoistamispäätöksen valmistelun tai täytäntöönpanon turvaamiseksi;

4) hän on säilöönotettuna tehnyt uuden kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen lähinnä maastapoistamispäätöksen täytäntöönpanon viivyttämiseksi tai häiritsemiseksi;

5) säilöönotto perustuu vastuuvaltion määrittämisestä annetun neuvoston asetuksen 28 artiklaan;

6) hänen henkilökohtaiset olosuhteensa ja muut olosuhteet huomioon ottaen on perusteltua aiheuttaa olettaa, että hän muodostaa uhkan yleiselle järjestykselle, yleiselle turvallisuudelle tai kansalliselle turvallisuudelle;

7) säilöönotto on tarpeen 104 a §:ssä säädetyn rajamenettelyn soveltamiseksi, jotta menettelyn yhteydessä voidaan tehdä päätös hänen oikeudestaan tulla Suomen alueelle; taikka

8) hän on hakenut kansainvälistä suojelua ja on käyttäytymisellään aiheuttanut vastaanottokeskuksessa tai sen välittömässä läheisyydessä huomattavaa tai toistuvaa häiriötä yleiselle järjestykselle taikka osoittanut olevansa vaaraksi muiden turvallisuudelle, ja poliisilain 2 luvun 10 §:n mukaiset toimet ovat osoittautuneet riittämättömiksi.

Lapsen säilöön ottamisen edellytyksistä säädetään 122 §:ssä.

### 121 a §

#### *Pakenemisen vaara*

Pakenemisen vaaran olemassaolo arvioidaan yksilöllisen kokonaisharkinnan perusteella. Arvioinnissa on otettava huomioon ulkomaalaisen ikä, terveydentila ja sosiaaliset olosuhteet sekä muut asiaankuuluvat tekijät, joilla voi olla välitön vaikutus pakenemisen vaaraan.

Jos **ulkomaalainen ei muuta osoita**, pakenemisen vaaran oletetaan lähtökohtaisesti yksittäistapauksessa olevan olemassa, jos jokin alla mainituista seikoista toteutuu:

1) ulkomaalainen on esittänyt väärennettyjä asiakirjoja tai tuhonnut olemassa olevia asiakirjoja;

2) ulkomaalainen on kieltäytynyt sormenjälkiensä ottamisesta;

## Valiokunnan mietintö HaVM 2/2025 vp

3) ulkomaalainen on jättänyt noudattamatta hänelle määrättyä voimassa olevaa maahantulo-kieltoa;

4) ulkomaalainen kieltäytyy 145 a §:ssä säädetystä velvollisuudesta tehdä yhteistyötä toimivaltaisten viranomaisten kanssa maastapoistamismenettelyn aikana;

5) ulkomaalainen vastustaa väkivaltaisesti maastapoistamismenettelyä;

6) 118–120 ja 120 a §:ssä tarkoitettua turvaamistoimea on käytetty, mutta se on osoittautunut riittämättömäksi;

7) ulkomaalainen on nimenomaisesti ilmaissut, ettei hän aio noudattaa maasta poistamiseen liittyviä toimenpiteitä.

Pakenemisen vaaran voidaan myös olettaa olevan olemassa, jos jokin seuraavista seikoista toteutuu:

1) ulkomaalainen on vaihtanut asuinpaikkaansa ilmoittamatta uusia yhteystietojaan viranomaiselle;

2) ulkomaalaiselta puuttuvat hänen henkilöllisyytensä todistavat asiakirjat;

3) ulkomaalainen on jättänyt noudattamatta maastapoistamispäätöstä vapaaehtoiselle paluulle myönnetyn määräajan kuluessa;

4) ulkomaalainen ei ole siirtynyt toiseen jäsenvaltioon 149 b §:n mukaisesta vaatimuksesta huolimatta;

5) ulkomaalainen on tullut jäsenvaltioiden alueelle laittomasti;

6) ulkomaalainen on liikkunut luvottomasti toisen jäsenvaltion alueelle;

7) toinen jäsenvaltio on tehnyt päätöksen poistaa ulkomaalainen maasta.

Ulkomaalainen voi kumota oletaman pakenemisen vaarasta.

### 122 §

#### *Lapsen säilöön ottaminen*

---

Huoltajansa kanssa säilöön otettavan lapsen osalta edellytetään lisäksi, että säilöön ottaminen on välttämätöntä lapsen ja hänen huoltajansa välisen perheyhteyden ylläpitämiseksi. Huoltajansa kanssa säilöön otettu lapsi on päästettävä vapaaksi viimeistään kolmen kuukauden kuluttua säilöön ottamisesta. Säilöissäpitoa voidaan kuitenkin jatkaa enintään kolmella kuukaudella 127 §:n 3 momentissa tarkoitettussa tilanteessa.

---

### 123 b §

#### *Säilöön otetun ulkomaalaisen sijoittaminen ja tuomioistuinkäsittely paluudirektiivissä tarkoitetussa hätätilanteessa*

Jos kyseessä on jäsenvaltioissa sovellettavista yhteisistä vaatimuksista ja menettelyistä laittomasti oleskelevien kolmansien maiden kansalaisten palauttamiseksi annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2008/115/EY (*paluudirektiivi*) 18 artiklassa tarkoitettu hätätilanne, jossa poikkeuksellisen suuri määrä palautettavia aiheuttaa säilöönottoyksiköiden tiloille tai toimivaltaisille viranomaisille odottamattoman suuria vaikeuksia, voidaan olla noudattamatta:

1) 124 §:n 2 momentissa säädettyjä käsittelyaikoja;

## Valiokunnan mietintö HaVM 2/2025 vp

- 2) 123 a §:n 1 momentissa säädettyä säilöön otetun ulkomaalaisen sijoittamisesta;  
3) säilöön otettujen ulkomaalaisten kohtelusta ja säilöönottoyksiköstä annetun lain 11 §:n 3 momentissa säädettyä velvollisuutta tarjota erilliset majoitustilat säilöön otetuille perheille.

**Valtioneuvosto** päättää yleisistunnossa 1 momentissa tarkoitetuista poikkeuksista.

Hätätilanteessa käräjäoikeuden on otettava säilöön ottamista koskeva asia käsiteltäväkseen viimeistään seitsemän vuorokauden kuluttua säilöön ottamisesta. Ilman huoltajaa olevan lapsen säilöön ottamista koskeva asia on otettava käsittelyyn viimeistään kahden vuorokauden kuluttua säilöön ottamisesta.

Säilöön otettu ulkomaalainen voidaan hätätilanteessa sijoittaa säilöönottoyksikön sijasta muuhun soveltuvaan paikkaan. Sisäministeriö päättää, mitä tällaiset paikat ovat. Jos säilöön otettu ulkomaalainen on lapsi, hänet on kuitenkin aina sijoitettava säilöönottoyksikköön.

### 127 §

#### *Säilöön otetun päästäminen vapaaksi*

Asiaa käsittelevän viranomaisen on määrättävä säilöön otettu päästettäväksi heti vapaaksi, kun edellytyksiä säilössä pitämiselle ei enää ole.

Säilöön otettu on päästettävä vapaaksi viimeistään kuuden kuukauden kuluttua säilöönottopäätöksestä, joka perustuu hänen maahantulonsa tai maassa oleskelunsa edellytysten selvittämiseen taikka hänen jättämänsä kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen perusteiden määrittämiseen. Säilöönottoa voidaan jatkaa enintään kuudella kuukaudella, jos säilöissäpidon jatkaminen on välttämätöntä yleisen järjestyksen tai yleisen turvallisuuden taikka kansallisen turvallisuuden turvaamiseksi.

Säilöön otettu on päästettävä vapaaksi viimeistään kuuden kuukauden kuluttua säilöönottopäätöksestä, joka perustuu maasta poistamista koskevan päätöksen valmistelemiseen tai täytäntöönpanon turvaamiseen taikka muutoin maasta poistumisen valvontaan. Säilöönottoa voidaan jatkaa enintään 12 kuukaudella, jos säilöön otettu ei tee yhteistyötä palauttamisen toteuttamiseksi tai kolmannelta valtiolta ei saada tarvittavia paluusiakirjoja ja maasta poistamisen täytäntöönpano viivästyy näistä syistä. Säilöissäpidon jatkaminen edellyttää tällöin, että kohtuullinen mahdollisuus panna maasta poistaminen täytäntöön on edelleen olemassa.

Jos käräjäoikeus on päättänyt säilöön otetun pitämisestä edelleen säilössä, viranomaisen on viipymättä ilmoitettava vapaaksi päästämisestä säilyttämispaikkakunnan käräjäoikeudelle. Ilmoitus voidaan tehdä puhelimitse tai sähköisesti. Puhelimitse tehty ilmoitus on viipymättä toimitettava kirjallisena käräjäoikeudelle.

### 128 §

#### *Asian käsittely uudelleen käräjäoikeudessa*

---

Käräjäoikeuden tulee ottaa asia uudelleen käsiteltäväksi säilöön otetun pyynnöstä 1 momentissa säädettyä aikaisemmin, jos siihen on aihetta edellisen käsittelyn jälkeen ilmi tulleen seikan johdosta. Asiaa käsittelevän viranomaisen on välittömästi ilmoitettava säilöön otetulle ja tämän avustajalle sellaisesta olennaisesta olosuhteista tapahtuneesta muutoksesta, joka antaa aiheen uudelleen käsittelyyn, jollei säilöön otettua ole 127 §:n 1 momentin nojalla määrätty päästettäväksi

## Valiokunnan mietintö HaVM 2/2025 vp

vapaaksi. Käräjäoikeuden tulee ottaa asia viran puolesta uudelleen käsiteltäväksi viimeistään kolmen kuukauden kuluttua päätöksestä, jolla se on määrännyt säilöön otetun pidettäväksi edelleen säilössä asianomaisessa sijoituspaikassa, jos asiaa ei ole sitä ennen otettu käsiteltäväksi säilöön otetun pyynnöstä.

---

### 144 §

#### *Maahantulokielto*

*Maahantulokiellolla* tarkoitetaan tässä laissa määräaikaista tai toistaiseksi voimassa olevaa kieltoa saapua yhteen tai useaan Euroopan unionin jäsenvaltioon tai Schengen-valtioon.

### 145 a §

#### *Velvollisuus tehdä yhteistyötä*

Ulkomaalaisen on tehtävä yhteistyötä toimivaltaisten viranomaisten kanssa maastapoistamismenettelyn kaikissa vaiheissa. Ulkomaalaisen velvollisuutena on:

- 1) ilmoittaa kaikki seikat, jotka ovat tarpeen hänen henkilöllisyytensä todentamiseksi;
- 2) ilmoittaa kauttakulkumaat matkareitillään Suomeen;
- 3) olla tavoitettavissa koko menettelyn ajan; ja
- 4) esittää kotimaansa viranomaiselle pyyntö saada voimassa oleva matkustusasiakirja ja myötävaikuttaa kotimaansa viranomaisten suorittamaan matkustusasiakirjan myöntämistä koskevaan tunnistamiseen.

Ulkomaalaiselle on annettava maasta poistamista koskevan päätöksen tiedoksiannon yhteydessä tieto hänen velvollisuudestaan tehdä yhteistyötä ja velvollisuuden noudattamatta jättämisen mahdollisista seurauksista.

### 146 §

#### *Kokonaisharkinta*

---

Maahantulokiellon määrittäminen ja pituutta harkittaessa on lisäksi otettava huomioon, onko ulkomaalaisella sellaisia perhe- tai työsiteitä Suomeen tai muuhun Euroopan unionin jäsenvaltioon taikka Schengen-valtioon, joiden hoitamista maahantulokielto kohtuuttomasti vaikeuttaisi. Harkittaessa maahantulokiellon määrittäminen ulkomaalaiselle, jonka kansainvälistä suojelua koskeva hakemus on hylätty, huomiota voidaan kiinnittää myös hakemuksen hylkäämisen perusteena olleisiin seikkoihin sekä siihen, onko ulkomaalainen omalla toiminnallaan pyrkinyt olennaisesti vaikeuttamaan turvapaikkahakemuksen käsittelyä.

## Valiokunnan mietintö HaVM 2/2025 vp

### 148 §

#### *Käännyttämisen perusteet*

— — — — —  
Käännyttää voidaan myös ilman oleskelulupaa maahan tullut ulkomaalainen, jonka oleskelu Suomessa edellyttäisi viisumia tai oleskelulupaa, mutta joka ei ole sitä hakenut tai jolle ei ole sitä myönnetty. Lisäksi käännyttää voidaan ulkomaalainen, jonka oleskelu hakemuksen käsittelyaikana ei ole 40 §:ssä säädetyn mukaisesti laillista.

### 150 §

#### *Maahantulokiellon määrääminen Suomessa oleskelevalle ulkomaalaiselle*

Ulkomaalaiselle voidaan pääsyn epäämistä, käännyttämistä tai maasta karkottamista koskevassa päätöksessä määrätä maahantulokielto.

Maahantulokielto määrätään, jos aikaa vapaaehtoiselle paluulle ei ole 147 a §:n nojalla määrätty tai jos ulkomaalainen ei ole paluulle määrättyssä ajassa poistunut maasta vapaaehtoisesti. Näissä tilanteissa ei sovelleta 146 §:n mukaista kokonaisharkintaa. Maahantulokielto voidaan yksittäistapauksessa jättää määräämättä, jos lapsen etu tai perhe-elämän suoja sitä edellyttää.

Maahantulokieltoa ei määrätä 52 a §:n perusteella oleskeluluvan saaneelle, jolle ei ole myönnetty uutta oleskelulupaa tai jonka oleskelulupa on peruutettu. Kielto määrätään kuitenkin, jos hän ei ole noudattanut velvollisuutta palata tai hän on uhka yleiselle järjestykselle tai yleiselle turvallisuudelle taikka kansalliselle turvallisuudelle.

Maahantulokielto voidaan määrätä erillisellä päätöksellä, jos ulkomaalainen ei ole annetussa ajassa poistunut maasta vapaaehtoisesti. Maahantulokielto voidaan määrätä erillisellä päätöksellä myös, jos ulkomaalaiselle on aiemmin tehty pääsyn epäämistä, käännyttämistä tai maasta karkottamista koskeva päätös, ja peruste maahantulokiellon määräämiseen on tullut esiin vasta kyseisen päätöksen tekemisen jälkeen.

Maahantulokielto määrätään kansallisena, jos ulkomaalaisella on toisessa Euroopan unionin jäsenvaltiossa tai Schengen-valtiossa oleskelulupa, jota ei peruuteta.

### 150 a §

#### *Maahantulokiellon määrääminen muualla kuin Suomessa oleskelevalle ulkomaalaiselle*

Muualla kuin Suomessa oleskelevalle ulkomaalaiselle voidaan määrätä maahantulokielto, jos hänen oleskelulupansa tai pitkään oleskelleen kolmannen maan kansalaisen EU-oleskelulupansa on peruutettu 58 §:n 4 tai 7 momentissa säädetyn nojalla. Maahantulokielto määrätään oleskeluluvan tai pitkään oleskelleen kolmannen maan kansalaisen EU-oleskeluluvan peruuttamista koskevan päätöksen yhteydessä.

Maahantulokielto voidaan määrätä erillisellä päätöksellä, jos ulkomaalainen, joka on epäilty nä rikoksesta tai jonka on todettu syylistyneen rikokseen taikka joka vaarantaa kansallista turvallisuutta, on välttänyt maahantulokiellon määräämisen poistumalla Suomesta ennen kuin häntä koskeva maastapoistamismenettely on päättynyt.

## Valiokunnan mietintö HaVM 2/2025 vp

Ulkomaalaiselle, joka hakee 60 §:n perusteella oleskelulupaa ulkomailla, voidaan määrätä maahantulokielto, jos hänen oleskelulupansa on evätty 36 tai 36 a §:n 1–4 kohdassa säädetyn perusteella.

### 150 b §

#### *Maahantulokiellon kesto ja alkamisajankohta*

Maahantulokielto määrätään enintään viiden vuoden määräajaksi. Jos ulkomaalaisen katsotaan vaarantavan yleistä järjestystä tai yleistä turvallisuutta taikka kansallista turvallisuutta, hänelle voidaan kuitenkin määrätä enintään 15 vuoden pituinen maahantulokielto.

Laadultaan törkeästä tai ammattimaisesta rikoksesta rangaistukseen tuomitulle ulkomaalaiselle voidaan määrätä maahantulokielto toistaiseksi, jos hän muodostaa vakavan uhkan yleiselle järjestykselle tai yleiselle turvallisuudelle. Jos ulkomaalaisen katsotaan muodostavan vakavan uhkan kansalliselle turvallisuudelle, maahantulokielto voidaan määrätä toistaiseksi.

Maahantulokiellon kestoä harkittaessa tehtävästä kokonaisharkinnasta säädetään 146 §:ssä.

Maahantulokiellon voimassaolo alkaa siitä ajankohdasta, jolloin ulkomaalainen tosiasiallisesti poistuu Euroopan unionin jäsenvaltioiden ja Schengen-valtioiden alueelta. Muualla kuin Suomessa oleskelevalle ulkomaalaiselle määrätty maahantulokielto tulee kuitenkin voimaan välittömästi toimivaltaisen viranomaisen tehtyä asiassa päätöksen.

### 150 c §

#### *Maahantulokiellon peruuttaminen*

Maahantulokielto voidaan muuttuneiden olosuhteiden vuoksi tai tärkeän henkilökohtaisen syyn vuoksi peruuttaa kokonaan tai osittain. Maahantulokiellon peruuttamista on harkittava myös, jos ulkomaalainen, jolle on määrätty maahantulokielto muulla kuin sillä perusteella, että aikaa vapaaehtoiselle paluulle ei ole myönnetty tai että velvollisuutta palata ei ole noudatettu, voi todistettavasti osoittaa poistuneensa maasta noudattaen palauttamispäätöstä.

### 151 §

#### *Poliisi ja rajatarkastusviranomainen*

Poliisin tai rajatarkastusviranomaisen on ryhdyttävä toimenpiteisiin ulkomaalaisen pääsyn epäämiseksi, hänen käännättämisekseen tai maasta karkottamisekseen tai esitettävä hänelle 149 b §:ssä tarkoitettu vaatimus siirtyä toiseen Euroopan unionin jäsenvaltioon, jos hän ei täytä maahantulon tai maassa oleskelun edellytyksiä.

Poliisi tai rajatarkastusviranomainen voi päättää ulkomaalaisen käännättämisestä. Maahanmuuttoviraston toimivallasta päättää käännättämisestä säädetään 152 §:n 1 ja 2 momentissa.

Poliisi tai rajatarkastusviranomainen voi määrätä ulkomaalaiselle maahantulokiellon enintään viideksi vuodeksi.

Poliisin tai rajatarkastusviranomaisen on tehtävä Maahanmuuttovirastolle esitys ulkomaalaisen maasta karkottamiseksi. Poliisin tai rajatarkastusviranomaisen on tehtävä Maahanmuuttovirastolle esitys ulkomaalaisen pääsyn epäämiseksi tai käännättämiseksi, jos se arvioi, että ulko-

## Valiokunnan mietintö HaVM 2/2025 vp

maalaiselle tulisi määrätä maahantulokielto viittä vuotta pidemmäksi ajaksi. Poliisi tai rajatarkastusviranomaisen voi tehdä Maahanmuuttovirastolle esityksen ulkomaalaisen käännättämiseksi myös, jos asialla on merkitystä 148 §:n soveltamisen kannalta muissa samankaltaisissa tapauksissa.

Poliisi tai rajatarkastusviranomaisen panee täytäntöön pääsyn epäämistä, käännättämistä ja maasta karkottamista koskevat päätökset.

Poliisi tai rajatarkastusviranomaisen voi käännättämisen ja maasta karkottamisen yhteydessä tehdä maasta poistettavan matkustusasiakirjaan maasta poistamista koskevia tarpeellisia merkintöjä. Merkintöjä ei kuitenkaan tehdä, jos on aihetta olettaa, että niistä aiheutuisi maasta poistettavalle vakavaa haittaa.

Poliisi tai rajatarkastusviranomaisen myöntää maasta poistettavalle palauttamista varten eurooppalaisen matkustusasiakirjan, josta säädetään eurooppalaisen matkustusasiakirjan käyttöön-otosta laittomasti oleskelevien kolmansien maiden kansalaisten palauttamista varten ja 30 päivänä marraskuuta 1994 annetun neuvoston suosituksen kumoamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2016/1953.

### 152 §

#### *Maahanmuuttovirasto*

Maahanmuuttovirasto päättää käännättämisestä, jos ulkomaalainen on hakenut oleskelulupaa kansainvälisen suojelun tai tilapäisen suojelun perusteella.

### 171 §

#### *Toimivaltaiset viranomaiset*

Maahanmuuttovirasto päättää maahantulokiellon määräämisestä 170 §:n perusteella. Myös poliisi tai rajatarkastusviranomaisen voi päättää maahantulokiellon määräämisestä mainitun pykälän perusteella enintään viideksi vuodeksi.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

## **Valiokunnan mietintö HaVM 2/2025 vp**

Helsingissä 21.2.2025

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Mauri Peltokangas ps  
varapuheenjohtaja Pihla Keto-Huovinen kok  
jäsen Alviina Alametsä vihr  
jäsen Petri Honkonen kesk  
jäsen Juha Hänninen kok  
jäsen Christoffer Ingo r  
jäsen Mari Kaunistola kok  
jäsen Anna Kontula vas  
jäsen Rami Lehtinen ps  
jäsen Mira Nieminen ps  
jäsen Saku Nikkanen sd  
jäsen Eemeli Peltonen sd  
jäsen Hanna Räsänen kesk  
jäsen Paula Werning sd  
jäsen Joakim Vigelius ps  
jäsen Ben Zyskowitz kok  
varajäsen Henrik Vuornos kok

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Henri Helo

**Valiokunnan mietintö HaVM 2/2025 vp**  
**Vastalause 1**

**Vastalause 1**

**Perustelut**

Hallituksen esityksellä täydennetään EU:n nykyisen paluudirektiivin kansallista toimeenpanoa. Samalla se, voimassa olevan direktiivin puitteissa, ennakoi uudelleenlaadittua paluudirektiiviä, jota koskevan ehdotuksen komissio on antanut alun perin jo vuonna 2018. Komission ehdotus uudelleenlaadituksi paluudirektiiviksi ei ole vielä voimassa olevaa lainsäädäntöä. Jäsenmaat ovat kuitenkin saavuttaneet direktiivistä keskinäisen yhteisymmärryksen osittaisen yleisnäkemyksen muodossa, johon myös Suomi on sitoutunut menneellä EU:n lainsäädäntökaudella. Uuden direktiivin myötä on odotettavissa ja todennäköistä, että osa nykyisen paluudirektiivin säännöksistä muuttuu jäsenmaita vahvemmin sitoviksi ja velvoittaa ottamaan käyttöön keinoja kielteisen oleskelulupapäätöksen saaneiden paluun tehostamiseksi. Siten uudelleenlaadittu paluudirektiivi ja nyt käsillä oleva hallituksen esitys liittyvät kiinteästi osaksi EU:n pidempään jatkunutta pyrkimystä vahvistaa ja yhdenmukaistaa maahanmuuttopolitiikkaa unionin alueella.

Hallittuun, toimivaan ja sosiaalisesti oikeudenmukaiseen maahanmuutto- ja turvapaikkapolitiikkaan kuuluu, että kielteisen oleskelulupapäätöksen saaneet poistuvat maasta. Koko Euroopan tasolla tämän periaatteen toteutumisessa on merkittäviä ongelmia, eivätkä esimerkiksi jäsenvaltioiden palautukset toimi tarkoituksenmukaisella tavalla. Tätä taustaa vasten komission pyrkimys velvoittaa jäsenmaat tehokkaampiin toimiin on ymmärrettävä. Osana EU:n yhteistä maahanmuutto- ja turvapaikkapolitiikkaa hallituksen esityksen pyrkimys tehostaa kielteisen päätöksen saaneiden paluuta on kannatettava. Pidämme kannatettavana sitä, että kansallista lainsäädäntöämme kehitetään ennakoivasti vastaamaan uudelleenlaaditun paluudirektiivin sisältöä. Moni hallituksen esityksessä ehdotetuista muutoksista sisältyy myös uudelleenlaadittuun paluudirektiiviin. Vaikka tuemme hallituksen esityksen keskeisiä ehdotuksia, katsomme esityksen edellyttävän eräiltä osin muutoksia. Nämä muutostarpeet ovat nousseet esiin myös hallintovaliokunnan asiantuntijakuulemisissa, esimerkiksi oikeusministeriön asiantuntijalausunnossa.

*Säilöönoton perusteet*

Hallituksen esityksessä ulkomaalaislain 121 §:n 1 momentin 6 kohtaan ehdotetaan lisättäväksi uudeksi säilöönottoperusteeksi se, että henkilö muodostaa uhkan yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle. Muutos täydentäisi nykyistä lain kohtaa, jossa yhtenä säilöönoton perusteena todetaan uhka kansalliselle turvallisuudelle. Pidämme pykälämuutoksen tavoitetta kannatettavana. Kynnys säilöönnotolle kansallisen turvallisuuden perusteella on muodostunut käytännössä hyvin korkealle. Esimerkiksi kokemukset vuosien 2015—2016 pakolaiskriisistä ovat tuoneet esiin tarpeen uudelle säilöönottoperusteelle, joka sisältyy myös uudelleenlaadittuun paluudirektiiviin. Myös ajankohtaisen turvallisuusympäristömme muutokset, kuten välineellistetyt muuttoliikkeen uhka, ennakoivat osaltaan tarvetta uudelle säilöönottoperusteelle.

EUT on aiempaan oikeuskäytäntöönsä viitaten painottanut sitä, että yleisen järjestyksen käsite edellyttää joka tapauksessa, että kyse on — paitsi yhteiskuntajärjestyksen häiriintymisestä, jota kaikki lain rikkominen merkitsee — yhteiskunnan perustavanlaatuihin etuihin vaikuttavasta todellisesta, välittömästä ja riittävän vakavasta uhasta (33 kohta). EUT katsoo myös, että tullak-

**Valiokunnan mietintö HaVM 2/2025 vp**  
**Vastalause 1**

seen oikeutetuiksi, yleisen järjestyksen tai yleisen turvallisuuden vuoksi toteutettujen toimenpiteiden on perustuttava yksinomaan asianomaisen henkilön omaan käyttäytymiseen, eikä perusteluja, jotka eivät suoraan liity kyseessä olevaan yksittäiseen tapaukseen tai jotka johtuvat yleisestävistä näkökohdista, voida hyväksyä.

Esityksessä ehdotettu muutettu pykäläteksti on kuitenkin muotoiltu varsin väljästi ottaen huomioon, että säilöönotto merkitsee pitkälle menevää puuttumista henkilön perusoikeuksiin. Muun muassa oikeusministeriö toi tämän esiin valiokunnan asiantuntijakuulemisessa, ja perustuslaki-valiokunta lausunnossaan kehotti hallintovaliokuntaa tarkastelemaan mahdollisuuksia sääntelyn täsmentämiselle. Yleinen järjestys ja turvallisuus eivät suojattavina oikeushyvin täysin rinnastu suoraan kansalliseen turvallisuuteen, minkä vuoksi säilöönnotolle niiden vuoksi on perusteltua asettaa täsmällisemät ja osin tiukemmat ehdot. Lakiehdotuksen perusteluissa kriteerejä tarkennetaan viittaamalla Euroopan Unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntöön. EUT on painottanut, että yleiseen järjestyksen käsitettä tulkittaessa kyse pitää olla yhteiskunnan perustavanlaatuisen etuun vaikuttavasta todellisesta, välittömästä ja riittävän vakavasta uhasta. Katsomme, että säännöksen luonteen huomioon ottaen itse pykälätekstiä tulisi terävöittää oikeusministeriön esittämällä tavalla, jotta vältetään perusteluilla säätämistä. Pykälän täsmentäminen vähentäisi myös muutokseen liittyviä eräitä huolia, joita kuulemisissa on esitetty.

*Pakenemisen vaara*

Hallituksen esityksessä pakenemisen vaaraa koskeva ulkomaalaislain 121 a § ehdotetaan kirjoitettavaksi kokonaan uudelleen. Näin kirjattaisiin auki nykyistä selkeämmin paluudirektiivin 3 artiklan 7 kohdassa edellytetyt objektiiviset perusteet pakenemisen vaaran arvioimiselle. Säännöksessä ehdotetut pakenemisen vaaraa osoittavat seikat perustuvat komission paluukäsikirjaan ja komission ehdotukseen uudeksi paluudirektiiviksi. Pidämme ehdotettua pakenemisen vaaraa koskevaa sääntelyä perusteltuna. Vanha sääntely on paikoin koettu epäselväksi.

Katsomme kuitenkin, että 2 ja 3 momentin säännöksiä on tarpeen eräiltä osin täsmentää. Useat valiokunnan kuultavat ja lausunnonantaja toivat esiin, että hallituksen esityksen yksityiskohtaisista perusteluista ilmenevällä tavalla 2 momentin mukaisten seikkojen on tarkoitus olla painavampia ja vahvempia yksittäisiä perusteita säilöönoton edellytysten täyttymiselle kuin 3 momentissa mainitut perusteet. Näiden 2 momentissa lueteltujen seikkojen on tarkoitus synnyttää yleisesti vahva oletus pakenemisen vaaran olemassaolosta, ja näyttötaakka tämän oletuksen kumoamiseksi on ulkomaalaisella. Ehdotetussa 3 momentissa perusteluiden mukaan näyttötaakkaa taas on tarkoitus soveltaa niin, että ensisijainen vastuu perustella pakenemisen vaaran olemassaolo on viranomaisella.

Kyseinen ero momenttien soveltamisessa ei kuitenkaan käy ilmi pykälätasolla. Ehdotus sortuu tässä jälleen perusteluilla säätämiseen. Tämä on ongelmallista näin olennaisesti yksilön perustaviin oikeuksiin vaikuttavassa sääntelyssä. Katsomme, että oikeusvarmuuden ja sääntelyn laadun varmistamiseksi ero momenttien soveltamisessa on tarpeen tuoda esiin pykälissä.

**Valiokunnan mietintö HaVM 2/2025 vp**  
**Vastalause 1**

*Oleskeluluvan peruuttaminen henkilön oleskellessa ulkomailla*

Hallituksen esityksessä ehdotetaan lisättäväksi lain 58 §:ään uudet 7 ja 8 momentti. Näissä säädetäisiin oleskeluluvan peruuttamisesta tilanteesta, jossa ulkomaalainen oleskelee muualla kuin Suomessa. Tällä hetkellä ulkomaalaislaki ei mahdollista maahantulokiellon määräämistä Suomen ulkopuolella olevalle henkilölle. Laista on myöskin tähän asti puuttunut mahdollisuus peruuttaa pysyvä oleskelulupa yleisen järjestyksen, yleisen turvallisuuden tai kansallisen turvallisuuden perusteella.

Säännöksen taustalla ovat uudenlaiset ilmiöt, joissa ulkomaalaisen maahantulo Suomeen tulisi voida estää kansallisen turvallisuuden varmistamiseksi. Esimerkiksi konfliktialueilta matkustavat niin kutsutut vierastaistelijat muodostavat suoran uhan Suomen turvallisuudelle ja, vierastaistelijoiden maahantulo on perusteltua pyrkiä nykyistä tehokkaammin estämään. Siten säännöksen tavoitteet ovat kannatettavia.

Mikäli henkilöä odottaisi karkotus heti hänen palattuaan Suomeen, on perusteltua jo pyrkiä estämään hänen palaamisensa lähtökohtaisesti. Hallituksen esityksessä säännös on kuitenkin kirjoitettu ehdottomaan muotoon. Säännöksen mukaan pykälässä säädettyjen edellytysten täytyessä "oleskelulupa peruutetaan". Tämä viittaisi vakiintuneen tulkinnan mukaan siihen, että oleskelulupa peruutettaisiin pykälässä säädettyissä tilanteissa automaattisesti. Tämä korostuu, kun muuten 58 §:ssä ja muualla ulkomaalaislaissa käytetään näissä tilanteissa vähemmän ehdotonta muotoa "voidaan peruuttaa".

Kuitenkin pykälän perusteluissa viitataan kokonaisharkintaan ja siihen, että oleskeluluvan peruuttaminen ei olisi automaattista laissa säädettyjen kriteerien täytyessä vaan ehdotettuja momentteja sovellettaisiin tältä osin samaan tapaan kuin pykälän lievempään "voidaan peruuttaa"-muotoon kirjoitettuja momentteja. Tämä johtaa tilanteeseen, jossa pykälän sanamuoto ja sen perustelut muodostavat lain soveltamista vaikeuttavan ristiriidan.

Jos saman pykälän sisällä käytetään selkeästi kahta selkeästi erilaista ja eri kokonaisharkinnan tasoon viittaavaa muotoa, on normaalin laintulkinnan mukaan tällöin tarkoitus ilmaista, että näissä tapauksissa lakia sovelletaan eri tavoin. Kun hallituksen esityksen perusteluissa kuitenkin asia ilmaistaan toisin, on kyseessä ongelmallinen lainsäädäntötekniikka, joka johtaa osittain perusteluilla säätämiseen.

***Ehdotus***

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

*että lakiehdotus hyväksytään muutoin valiokunnan mietinnön mukaisena paitsi 58 §, 121 §:n 1 momentin 6 kohta sekä 121 a § muutettuna. (Vastalauseen muutosehdotukset)*

**Valiokunnan mietintö HaVM 2/2025 vp**  
**Vastalause 1**

***Vastalauseen muutosehdotukset***

58 §

Oleskeluluvan peruuttaminen

-----

Muulla kuin Suomessa oleskelevan ulkomaalaisen määräaikainen tai pysyvä oleskelulupa ~~peruutetaan~~ voidaan peruuttaa, jos hänet voitaisiin karkottaa maasta 149 §:n 1 momentin 2-4 kohdassa säädetyn perusteella. Muulla kuin Suomessa oleskelevan pitkään oleskelleen kolmannen maan kansalaisen EU-oleskelulupa peruutetaan, jos hänet voitaisiin karkottaa maasta 149 §:n 4 momentissa säädetyn perusteella.

Määräaikainen tai pysyvä oleskelulupa ~~peruutetaan~~ voidaan peruuttaa, jos henkilön pakolaisasema on lakkautettu 107 §:n 1 momentin 6-8 kohdassa säädetyn perusteella tai toissijainen suojeluasema on lakkautettu 107 §:n 3 momentissa säädetyn perusteella. Pitkään oleskelleen kolmannen maan kansalaisen EU-oleskelulupa peruutetaan, jos henkilön pakolaisasema on lakkautettu 107 §:n 1 momentin 6 kohdassa säädetyn perusteella tai toissijainen suojeluasema on lakkautettu 107 §:n 3 momentissa säädetyn perusteella.

121 §

Säilöön ottamisen edellytykset

-----

6) hänen henkilökohtaiset olosuhteensa ja muut olosuhteet huomioon ottaen on perusteltua aihetta olettaa, että hän muodostaa **uhkan kansalliselle turvallisuudelle tai välittömän ja riittävän vakavan uhkan yleiselle järjestykselle tai yleiselle turvallisuudelle.**

-----

121 a §

Pakenemisen vaara

Pakenemisen vaaran olemassaolo arvioidaan yksilöllisen kokonaisharkinnan perusteella. Arvioinnissa on otettava huomioon ulkomaalaisen ikä, terveydentila ja sosiaaliset olosuhteet sekä muut asiaankuuluvat tekijät, joilla voi olla välitön vaikutus pakenemisen vaaraan.

Jos ulkomaalainen ei muuta osoita, pakenemisen vaaran oletetaan lähtökohtaisesti yksittäistapauksessa olevan olemassa, jos jokin alla mainituista seikoista toteutuu:

- 1) ulkomaalainen on esittänyt väärennettyjä asiakirjoja tai tuhonnut olemassa olevia asiakirjoja;
- 2) ulkomaalainen on kieltäytynyt sormenjälkiensä ottamisesta;
- 3) ulkomaalainen on jättänyt noudattamatta hänelle määrättyä voimassa olevaa maahantulo-kieltoa;
- 4) ulkomaalainen kieltäytyy 145 a §:ssä säädetystä velvollisuudesta tehdä yhteistyötä toimivaltaisten viranomaisten kanssa maastapoistamismenettelyn aikana;
- 5) ulkomaalainen vastustaa väkivaltaisesti maastapoistamismenettelyä;

**Valiokunnan mietintö HaVM 2/2025 vp**  
**Vastalause 1**

6) 118-120 ja 120 a §:ssä tarkoitettua turvaamistoimea on käytetty, mutta se on osoittautunut riittämättömäksi;

7) ulkomaalainen on nimenomaisesti ilmaissut, ettei hän aio noudattaa maasta poistamiseen liittyviä toimenpiteitä.

Pakenemisen vaara saattaa olla olemassa myös, jos jokin seuraavista seikoista toteutuu, ja viranomaisen perustellusti osoittaa sen kyseisen ulkomaalaisen kohdalla merkitsevän pakenemisen vaaraa:

1) ulkomaalainen on vaihtanut asuinpaikkaansa ilmoittamatta uusia yhteystietojaan viranomaiselle;

2) ulkomaalaiselta puuttuvat hänen henkilöllisyytensä todistavat asiakirjat;

3) ulkomaalainen on jättänyt noudattamatta maastapoistamispäätöstä vapaaehtoiselle paluullemyönnetyn määräajan kuluessa;

4) ulkomaalainen ei ole siirtynyt toiseen jäsenvaltioon 149 b §:n mukaisesta vaatimuksesta huolimatta;

5) ulkomaalainen on tullut jäsenvaltioiden alueelle laittomasti;

6) ulkomaalainen on liikkunut luvattomasti toisen jäsenvaltion alueelle;

7) toinen jäsenvaltio on tehnyt päätöksen poistaa ulkomaalainen maasta.

Ulkomaalainen voi kumota oletettaman pakenemisen vaarasta.

Helsingissä 21.2.2025

Eemeli Peltonen sd

Saku Nikkanen sd

Paula Werning sd

**Valiokunnan mietintö HaVM 2/2025 vp**  
**Vastalause 2**

**Vastalause 2**

**Perustelut**

Länsimaisten oikeusjärjestysten perustaksi on valistuksesta lähtien vakiintunut ajatus yksilön henkilökohtaisesta vapaudesta. Tähän perusideaan kytkeytyvät nykyisin useat ihmisoikeudet ja oikeusperiaatteet.

Henkilökohtaisen vapauden ilmeisimpiä muotoja ovat liikkumisen vapaus ja mielivaltaisen vapaudenriiston kieltö. Tästä syystä kaikenlaiset tilanteet, joissa henkilön voidaan katsoa joutuvan julkisen vallan toimesta vapaudenmenetyksen tai -riiston kohteeksi, ovat vahvasti säädeltyjä. Pääsääntö on, että muun kuin rikoksesta langetetun tuomion johdosta tehty vapaudenriisto on luonteeltaan viimesijainen, siitä säädetään laissa tarkkarajaisesti ja sillä pyritään suojaamaan jotakin tärkeää yhteiskunnallista intressiä.

Näitä kriteerejä esitetty lainsäädäntö ei täytä. Esityksessä säilöönoton kestoja pidennettäisiin ja perusteita lisättäisiin. Oletuksena on, että ehdotetut uudistukset johtaisivat säilöön otettujen määrän merkittävään kasvuun. Esitys sisältää useita ongelmallisia kohtia, joista tässä käydään läpi vain perustavimmat.

Ensinnäkin esitys siis tarkoittaa, että henkilö voitaisiin sulkea vankeuden kaltaisiin oloihin 18 kuukaudeksi ilman, että hän olisi syyllistynyt mihinkään rikokseen tai millään tavoin osoittanut olevansa vaaraksi itselleen tai muille. Säilöön voitaisiin jatkossakin sulkea myös kaikenikäisiä lapsia.

Säilöönoton tuomioistuinkäsittelyssä noudatetaan nurin käännettyä syyttömyysolettamaa, jossa henkilön pitäisi vankeudesta päästäkseen kyetä osoittamaan oma syyttömyytensä. Erityisen absurdin tehtävästä tekee se, että useimmiten käsittelyn kohteena ovat oletetut tulevaisuuden tapahtumat — henkilön pitäisi siis uskottavasti osoittaa, että hän ei tule tekemään jotakin tekoa, esimerkiksi piiloudu poliisilta joskus tulevaisuudessa.

Säilöönotto olisi jatkossa mahdollista myös "yleisen järjestyksen" tai "yleisen turvallisuuden" vaarantumisen perusteella. Tämä vahvistaa kehitystä, jossa samanlaisia turvallisuusuhkia kohdeltaisiin eri tavoin henkilön oleskelulupastatuksesta riippuen. Muun muassa rikoslaissa säädetään laajalti erilaisista yleisen järjestyksen ja turvallisuuden uhkatekijöistä ja muualla lainsäädännössä viranomaisen keinoista niihin puuttumiseksi. Esityksessä ei perustella, miksi ja miltä osin nämä säädökset olisivat toimimattomia nimenomaan tämän ryhmän kohdalla, jos ne muilta osin ovat riittäviä.

Haluan tässä kiinnittää huomiota myös siihen, että yhdessä jo entuudestaan perusteista löytyvän "kansallisen turvallisuuden" kanssa nämä yleisen järjestyksen ja turvallisuuden perusteet muodostavat mekanismin, jonka perusteella käytännössä kuka tahansa kohderyhmän jäsen voidaan vangita ja joihin on historiassa liittynyt paljon vakavia väärinkäytöksiä. Tästä syystä näiden perusteiden kohdalla onkin erityisen huolestuttavaa, että hallintovaliokunta kerta toisensa jälkeen

**Valiokunnan mietintö HaVM 2/2025 vp**  
**Vastalause 2**

vähättelee tai kokonaan ignoroi perustuslakivaliokunnan ja oikeusorientoituneiden asiantuntijointensa huomautukset täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden vaatimuksesta.

Ihmisoikeuksia suojaavia ja mielivaltaa rajoittavia oikeussääntöjä ei ole suunniteltu hyvää päivää ja vakaita oloja varten, vaan pitäen silmällä sitä hetkeä, kun instituutiot horjuvat ja valtaa käyttävien harkintakyky pettää. Kerta toisensa jälkeen on nähty, miten vaarallisia tuolloin ovat säännökset, jotka jättävät valtiolle paljon harkintavaltaa yksilöiden vapausoikeuksien suhteen. Näiltä osin nyt käsillä oleva esitys on osa vaarallista kehitystä.

***Ehdotus***

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

*että lakiehdotus hylätään.*

Helsingissä 21.2.2025

Anna Kontula vas  
Alviina Alametsä vihr